

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, October' 17kén, 1839.

16. szám

Tartalom: Erdélyi könyvsajtók' munkálatai. IV. Erdélyi Prédikátori Tár. Szerkeztí Salamon József, a' kolozsvári év. ref. kolégyomban a' theologiának és egyházi historiának k. r. profesora. IX. Füzet. Kolozsváratt. Az év. ref. kolégyom' betüivel. 1839. (Ára 1 fr. p. p.) (Árokalyi) 125. l. Oláhország 1839-ben (13) 129. l. Egy regényes hajótörés (N. F.) 132 l.

Erdélyi könyvsajtók' munkálatai.

IV.

Erdélyi Prédikátori Tár. Szerkeztí Salamon József, a' kolozsvári év. ref. kolégyomban a' theologiának és egyházi historiának k. r. profesora. IX. Füzet. Kolozsváratt. Az év. ref. kolégyom' betüivel. 1839. (Ára 1 fr. p. p.)

Az „Erdélyi Prédikátori Tár” megjelenése ezelőtt hat évekkel kedves tünemény volt az erdélyi literatura' parlagmezején, 's hogy az a' kor' sürgető kívánatinak vala eredménye, bizonyítja avvagy csak az is, hogy magát mind eddig közkedvességben tudá fenn tartani. Felette hibáznék az, ki ezen Tárt az erdélyi egyházi szónoklat' fénykoszorujának tekintvén azt hinné, hogy az a' most élő egyházi szónokok' leg defecaltabb míveinek gyűjteménye, 's benne csak olly beszédek foglaltatnak, mellyek eredetiségre, fényre, classicitasra, tartalomra a' szónoklatnak mindig ragyogó példányai maradandnak. Igaz, nagyhirű egyházi szónokok is gyámolíták a' Tárt jeles dolgozatokkal, de a' szerkeztőnek fő-célja egyebütt feneklik. Vallásos életet fejteni; a' papi hivatal' folytatását azon egyházi szolgálakra nézve, kik a' kegyelem' javaiból szűkebb osztályrészt nyertek könnyíteni; ez által a' gyengébb papok' hivatalát is sikeressé 's gyümölcsözővé tenni a' hallgatók' erkölcs 's értelem

fejlődésében; a' rendszeres tudományu papi dolgozatok helyett a' köz nép által is könnyen fel-fogható munkát adni a' papok' kezébe; a' merőben elhanyagolt népnevelés' föléléstésére hasznos útasítások' közlésével a' kor' kívánatiból folyó, 's foganatos magvakat hinteni; a' valás' törvényes állását, egyházi kormány' viszonyait, az egyház' erkölcsi vallásos kinézéseit, magokat az egyház körül érdemesített jeles férfiak' életrajzát, 's a' t. megismertetni: ezek valának dióhéjba szorítva a' szerkeztő' nézetei a' Tár' megnyitásában, 's ref. nézeteinél fogva a' tudós szerkeztő kitűzött czéljának lélekismertesen megfelelt.

Ha vissza tekintünk a' „Prédikátori Tár” hat évek ótai folyamára, találunk abban 53 alkalmi, 's minden időben használható egyházi beszédet, mellyek közül ha egy kettő (péld. II. füz. II. k. b.) a' bennök uralkodó elvont (abstract) eszmékkel a' kitűzött közérthetőség' 's popularitas' korlátain túl felleng, a' dolgozók' nagy része egészséges, ép, 's a' gyakorlati életben sikerrel használható tanjai által különbözteti magát. A' papi készületet 's egyházi igazgatást illetőleg ad a' Tár 10 értekezést, hat életírást, köztük nagyon érdekest a' Kiss Gergelyét, minden második füzet mellett egy arczképet, köztük a' híres Szenczi Molnár Albertét, Bod Péterét 's Benkő Józsefét, 's végre 8 liturgiaiai darabot v. agendát. Figyelmet érdemel még az erd. hely. vallástételt követők' püspökségének föld-

abrosza, első ezen nemben a' két magyar hazában, 's egy rövid egyházi névtár, (Schematismus), melly a' ref. clerus' papjainak kerületenként, 's az iskolák' előjáróinak 's tanítóinak névlaistromát sorolja elé. Ezen egyházi névtár' eszméjének megpendítéséért köszönettel tartozunk a' szerkeztőnek; mert valóban szégyen borítja el arcunkat, meggondolván, hogy hazánkban, még a' görög egyesült hitűeknek is van egyházi névtára, 's a' legnépesebb bévett vallásos felekezet ebben is mint sok egyebekben is hátra áll. De mindenek felett gyönyörrel mulat ref. a' Préd. Tár' első füzetét berekesztő azon cikkelynél, melly a' kölcsönös tanítás' módját, annak alkalmazását adja elé, egy jól talált rajzollal, mellyben az iskola' belső elrendelése 's a' tanítás' gyakorlati oldala nézhetőleg terjesztetik az olvasó' eleibe. Ezen talán kelletinél rövidebb, de elégséges tisztsággal írott értekezés eddig is megtermette gyümölcsseit. Ugyan is a' mélt. ref. fő consistorium által több mint 3000 példányokban kinyomatni rendeltetvén, a' megyék közt ingyen osztatta ki a' példányokat, 's ott hol a' jó szerencse lelkes 's a' serdülő nemzedék' erkölcsi vallásos nevelését szívöken viselő tanítókkal 's előjárókkal áldotta meg a' megyéket 's iskolákat, foganattal is gyakoroltatik már ezen tanításmód, mint azt a' kolozsvári külső iskoláknál, Dézsen, Makfalván 'sat. az ügy' barátja valódi lelki örömmel tapasztalhatja. Vajha ezen tanításmóddal minél többen megismerkednének, mert így azonnal meg is szeretnék azt, hazánkfiai közül. Hazánkban az alsóbb osztályok' égrekiáltó tudatlanságán mostani állásunkban csak ezen egy mód által vagyunk segíteni képesek. Ref. nem győz eléggé csodálkozni rajta, hogyan kereshetik a' betegség' okát sokan egyebütt mint a' hol az valósággal rejtezik. Az ország' lakóinak legnagyobb része keserves tudatlanságban sinlődik; itt a' bibe! ezen kell orvosolni legelőbb, vagy legalább egyszer a' legsürgetőbbel.

A' jelen IX. füzetet Benkő József mult századbeli egyik legnagyobb diplomaticusunk, természetbúvárunk' 'sat. életrajza nyitja meg, Benkőnek nem éppen legsimább melyképével. Benkő József inkább eredeti, sok oldalú tudós volt, ki a' tudomány' roppant tömegéből azt tevé sajátjává, a' mivel hazája' legkiáltóbb szükségein gondolt segíthetni. Benkő egy practicus tudós volt, nem azok közül való, kik a' tudomány' kincsein egy hosszas életem át használás nélkül kotolnak, ő a' mit tudott, azt mind hazája' hasznára igyekezett fordítani; szóval: Benkő a' szó' legnemesb értelmében hazafi tudós volt, 's ezzel róla a' legnagyobbat mondtuk, mit mondhatánk. Elkötelezte a' szerkeztő úr a' Benkő' életrajza' közlésével olvasóit; ref. csak azt ohajtotta volna, bár ezen életrajz körülményekbe mélyebben ható, részletesebb lesz vala; egy a' hazára olly marandó érdemeket örökölt férfinak bár melly terjedelmes életrajzát örömmel olvasták volna becsülői, 's ki ne becsülné Benkőt, ki hazáját szereti!

Ezen füzet is mint az előbbieket vegyes tartalmu. Az életrajzot öt alkalmi egyházi beszéd követi. Ezen beszédek közül kivált a' második 's ötödik minden figyelemre méltók, 's ezen füzetnek kétség kívül koronáját teszik. A' második beszéd „a' könyörgésről“, tárgyát a' józan philosophia' világánál, az ész' kívánatit, a' a' vallás' tanításaival szerencsésen egyeztetve, fejtegeti, 's szerzőjében (Kovács Ferencz sz. somlyói lelkész) világos 's rendszeres főt ismertet, kinek dolgozatai mindenütt közméltánylásra számolhatnak. Az ötödik beszédnek „a' Házaságról“, írója a' Tarsalkodó' lapjaiban ismeretes Veress György kémeri lelkész, egy könnyedén mozgó ész sok élet és dologismerettel, popularitást jó izléssel, 's csinos nyelvvel párosító, ki a' IXik füzet' írói között, ref. véleménye szerint, írói pályára talán legtöbb hivatással, 's a' nyelvben legnagyobb jártassággal látta-

tik birni. Az első beszéd is eléggé megközelíti felvett tárgyát, 's a' nyelvre is gondot fordít. A' harmadik beszéd beköszöntői alkalomra ezerszer mondottakat — centies decantata — ismét, figyelemre mutató szabatosággal; de a' negyediket pongyolának és sok stylisticai szarvas hibákkal hemzsegőnek találta ref.

Az értekezések' sorában elsőben is „az egyházi beszédek' stylusáról“ Koronka Antal mészáros pap értekezik, és pedig felette szerencsétlenül. Soha tiszta, érthető, széphangzásu stylusról zavarosabb, érthetlenebb, 's fülsértőbb styluson irt leczkéket ref. még nem olvasott; 's kérdi, hogyan lehet foganatos annak tanítása, ki a' tanítmányban a' szerzőéhez hasonló járatlanságot bizonyít? Neki ref. hite szerint soká kell még magát a' helyes stylisticában éjjel és nappal gyakorolni, míg oda érlelheti magát hogy abban másoknak leczkét adjon. Ref. a' mondottak' igazolására bátorkodik a' nyájás olvasót az értekezés' olvasására utasítani.

A' második értekezésben, „mi a' protestantismus' lelke 's valljon alapos-e azon vád, melylyel az állhatatlanság' bélyegét akarják reá ragasztani?“ sok igaz, cél- és korszerű mondatik az ész' 's el nem vitatható tapasztalás' erősségeivel támogatva.

Nagyon érdekes cikkely rekeszti bé az értekezések' sorát a' szerkeztőtől, a' protestans egyház' igazgatásáról átaljában, 's különösen az erdélyi ev. ref. egyház' igazgatási formájáról; mint-hogy itt az értekezésnek még folytatása ígértetik, ezen cikkről ref. akkorra halasztja vélekedését, mikor az mint bévégzett egész álland az olvasó közönség előtt.

Végtül egy úrasztala melletti meglehető agenda, 's a' Toldalékban halotti textusok' gyűjteménye rekesztük bé a' füzetet.

Kettő vagon még, mire ref. a' szóbanlévő munkát illetőleg meggyőződését kimondani kénytelen, 's ez a' munka' szelleme és a' nyelv.

Mi az elsőt illeti; a' munka mindenütt szelid türelem', forró emberszeretet', a' protestantismus' elvei szerinti előhaladás', 's mondhatni, keresztényi ihlettség' bélyegét viseli, 's éppen azért valamint minden ker. felekezet épületesen hasznát veheti, mindenik' gyámolítását is, avvagy csak a' hazai literatura' érdekében, megérdemli.

A' mi a' nyelvet illeti, ohajtáná ref. hogy itt is hasonló kedvező. véleménynyel lehetne. De ha a' IX. füzetben öszvesen uralkodó nyelvet egy szigoru 's részrehajlatlan critica' ítélőszéke' elébe állítjuk, azonnal kitetszik, hogy a' Tárnak a' nyelvre nézve nincsenek határozott elvei, hogy benne annyiféle a' nyelv a' hány dolgozó társ; ha valaha, itt igazán elmondhatjuk: quot capita tot sensus. Mindenik egyházi beszédnek vagy értekezésnek a' maga modorja, stylisticája, nyelv-szabályai vannak, a' szerint a' mint az író tartozik vagy nem tartozik valamellyik iskolához, vagy azon hiedelemben, hogy a' magyar nyelvnek semmi szabályokra szüksége, úgy ír a' mint a' szó 's betű pennájára jó. Innen van azon vizsgás nyelvbeli tarkaság, melyly a' Prédikatori Tár' minden füzeteit bélyegezi, 's ez minden esetre hiba. Úgy látszik, mintha a' szerkeztő úr a' dolgozó társak' kívánatja' következtésében hagynámeg kinek kinek szokott értett és nem értett irásmódját — de az efféle írói makacsság közönség előtt, melyly minden esetre hibátlan 's az értelmesebb rész által elfogadható helyes írási szabályokat kíván, nem megy; a' ferde nézetekért az író vonatik számadásra, de a' nyelvbeli hibákat kikerülni, a' nyelvre nézve bizonyos elveket követni, 's ez által a' különböző tartalmu munkákban a' külidomra nézve legalább egységet, összeillést eszközölni: ez úgy hiszi ref. egyedül a' szerkeztő' kötelessége. Azonban az utóbbi füzeteket az elsőbkekkel össze hasonlítva a' nyelv-

ben is haladást tapasztalt ref., ha nem minden egyes darabokra nézve is.

Nincs egyéb hátra, mint hogy szerkeztő urnak ezen az erkölcsi vallásos eléhaladás' bárati 's hitsorsosai' részéről teljes méltánylást érdemlő vállalatához továbbra is kitünő kedvet 's minden szerencsét kívánjunk.

* * *

Mutatvány Benkő József' életrajzából:

Benkő József született dec. 20kán 1740-ben Bardoczon. Édes atyja' oldala mellett kezdett tanulását folytatta Sz. Udvarhelyen testvéreivel, 's végezte mint deák a' n. enyedi collegiumban 1767ben, mikor is előregedett atyja mellé Közép Ajtára papnak bévitetett. — Még ekkor született lelkében az ő Transsilvaniájának ideája, mellynek létesíthetésére ifju pap korában Erdélyt bégjárta, a' köz levéltárakból czéljára tartozókat iratott másokkal, 's maga is mintegy 400 iveket lemásolt; továbbá 500 leveleire a' magánosoktól nyert becses válaszokat is használta. Lelki munkásságának egy másik kitünő irányzata volt a' füvészet, melylyet késő vénségében is nagy szorgalommal, gyönyörűséggel, 's másokra nézve is haszonnal gyakorolt. A' természet' tudománya még nagyobb mértékben hevert akkor parlagon, 's ritka volt csak a' hajlandóság is különösen a' füvészethez hazánkban; elődolgozás pedig szinte semmi. Milly örömmel ragadta, 's minő sikerrel tanulta Benkő a' Linné' új rendszerét, bizonyosága az is, hogy ő azt egy hazánkban felfedezett növénynyel gazdagította, melylyet a' külföldi tudósok róla „Epilobium Benkőianum“-nak nevezték. Három szép kiterjedésű kertet épített, 's ezekben honi és külföldi ritka gyümölcs fajtákat, 's a' szabad levegőt megszenvedő növényeket szaporított. Itt természetű ő a' k. ajtai Szkumpiát (*Rhus Coriaria* Lin-

nei), a' kordoványkészítésre hasznos voltát pedig egy brassai szegény timár' próbái után fedezte fel; mellyért, a' d. e. Mária Theresziától arany érdempénzzel tiszteltetett. — Megtisztelő volt rá nézve a' d. e. fejedelemasszony' felszólítása, mi szerint a' kolozsvári kir. lyceumba historia professorának hivattatott (?); de a' mellyel ő falusi egyszerű lakát, csendességét, 's saját szorgalma által szerzett körülményit felcserélni nem akarta.

Azonban talán éppen ez szolgált ingerül arra az erdélyi ev. ref. fő consistoriumnak, hogy Benkőt professornak nevezze ki, 's mivel talán más üresség nem történhetett, Sz. Udvarhelyre, és éppen a' theologiai tudományok' tanítására 1780ban. Szerencsétlen volt ezen választásnak gondolata is, 's csak ilyen lehetett a' következése! A' historiának és természeti tudományoknak bűvárját abstract tanulmányokra szorítani — a' már húsz éves practicus néptanító, 's egyházi tisztviselőt ismét oskolába vinni — szerencsétlen gondolat. Elment ő, de kedv nélkül. Egy deportatiohoz hasonlított a' Benkő' kiköltözése, 's ha bár jó hirt nevet vitt is magával Udvarhelyre, ott pedig a' tanuló ifjúságnál bizodalomra tanála: ezek is professor társában irigységet támasztottak, 's csak hamar patronusa' halálával, tanítótársáé következően a' curatorságban, az ő keserítettése 's e' miatti elkedvetlenülése is nagy mértékben békövetkezett. Az ennyire elhagyatott sőt üldözött férfiú, a' borban keresett enyhülést búsult szívének, 's a' részegítő italban találta veszedelmét. Mulatni kezdte a' nem kedvelt leczkéket, békövetkezett erőtlenségei pedig gyógyíthatlanoknak mutatkoztak; 's így csak két évekig folytathatott profeszori hivatalából kétszáz mft. évi nyugpénzzel elbocsáttatott.

De az eddig fáradatlan munkásságu férfiú már hanyatlani kezdett. — Papi szolgálatokat ugyan tett, de a' házasok' egybenesketése sok-

szor törvénytelen is volt. Megintétték ezekért a' gen. synodus által, 's midőn ez nem használná, a' külső törvényhatóságnak íratott által. Azonban a' büntető kereset' folyta alatt is több párokat törvény ellen esketvén öszve, a' miklosvárszéki törvényszék négy évi szamosujvári fogságra ítélte. Feljebvitel' útján a' kir. tábla elibe jutván ezen kereset, előbb az ügyvédek vetélkedve a' Benkő József' védelme felett, melly csakugyan hazájafiának 's egykori tanítványának ügyvéd Kovács Miklósnak jutott, majd a' kir. tábla által a' fogság alól feloldoztatván, és csak egy homagium' fizetésére ítéltetvén, a' nemes érzésű bírák kezdtek vetélkedni, mellyik fizesse ki Benkő helyett, 's midőn már ez az öröm egyik ítélőmesternek mint ismét hazájafiának jutott volna, a' kir. perek' főigazgatója a' büntetést elengedte.

Fija melletti lakása alatt is mind végig kedves foglalatossága volt az olvasás, és officinalis plánták' gyűjtése, mellyeket nagy kedvvel kerestett öszve napokig járkálva a' havasokon, 's zsákokkal küldözte Brassóba. Könyveit, kéziratait, 's ebbeli 15. foliánt gyűjteményit, a' n. e. nyédi collegiumnak adta jutalmas árron, 's mind ezek még életében kihozattak, és ezen főiskola' könyvtárába tétettek be.

Academiai útat azon idő' körülményi miatt nem tehetvén, mint *domidocus* *) pap a' maga idejének divatja szerint togát, vagy rókatorkokkal prémezett hosszú fekete mentét viselt. De bárha külföldön nem járhatott is, értette a' francia, német, olasz, zsidó, görög, és örmény nyelveket, beszélt az anyain kívül a' deák, oláh és cigány nyelvet, 's vénségében egy olasz nyelven magyarázott török grammatikát, 's lexicont nyervén ajándékol egy török fogságból haza került főhadnagy barátjától, sokra vitte vala ezen nyelvtanulást is.

*) — — *illi domidoci* (qualem me fateor) apellantur. Trans. T. II. p. 195.

Elérkezett az örök béke' órája is 28-dik dec. 1814-ben. A' 74 éveket bétöltött öreg felöltözve várta ezt fija' szobájában, 's gyomra fájdalmáról panaszolva utolsó perczében felkiálta: „fiam József ne hagyj!” és az ötlet megölelőnek karjai között mindjárt kimúla. — A' helybeli t. pap tudósítá a' kerületi papságot, de egy se jelent meg temetésén; mire a' kereszténység' lelke így sohajt fel: „Uram bocsáss meg nekik!” Megtisztelték pedig a' vidékbeli fő nemesek, 's a' Máté 26. r. 41 versére épült halotti beszéd után eltemeték azon hársfa alá, hol édes szüléi 's atyjafiai együtt fekszenek.

Egy századnegyed suhant már el az ősi hársfa felett, mióta árnyában a' nagy emlékeztető Benkő Józsefnek porai is nyugosznak. Ott rázta le szerencsétlen csillagzatának jármát; 's az emberi erőtlenségek is ott alusznak: de a' haza 's nemzet' hasznára élt férfiu' emlékezte már megtisztulva lebeg a' sírdomb felett.

Árokalvi.

Oláhország 1839-ben.

(Folytatás.)

A' Mehádiára vezető út pompás; egy jó állapotban levő rakott út huzódik a' tükörtiszta Cserna mellett, melly vad morajjal zúg le egyik legregényesb völgyén a' Kárpátoknak. Egy ügyes vashid viszen bé Mehádiára, melly csak egyetlen, de csinos házakkal diszlő utczából áll. A' mehádiai gyógyvizeket már a' régiek ismerték, 's használták is; azon gronában, mellyből a' fő forrás buzog ki, most is látható egy durva mivű Hercules buzogánynyal kezében, hihetőleg római katonák' műve. 1817ben Ferencz császár fenséges nejével meglátogatók a' mehádiai für-

dőket is, 's ott létők emlékjelül egy valóban pompás épületet emeltettek. A' mehádiai fürdők bűdöskő tartalmauk, alkali vegyítéssel, mi a' viznek kellemes csípős ízet ad; a' kilencz források' egyikének meleg mértéke $\times 55^{\circ}$.

Csekély távolságra Orsovától egy Duna szigetén emelkedik az Új Orsova nevet viselő vár-erősség. Ezen hely csak kegyelemből van a' törököknek átengedve, 's ők azt csupa, hiúságból tartják birtokokban. A' hegynék azon oldalán, melly a' szigetnek keleti oldalán uralkodik, egy torony idomu építmény látszik, maradványa a' szent Erzsébeth nevet viselt szikla várnak, honnan az alatt fekvő új Moldova helységet halomra lehetne lövetni.

A' tömösvári Bánától Oláhországtól egy patakocská választja el; a' vesztegintézeti biztosságnak azon szándékát hogy engemet a' jobb parton felejtsem 's podgyászomat hátamon kénytelenítessem átcepelni a' folyamon, csak hamar észre vevém, egy szives kézszerítással, melly alatt egy pár tallért markában felejték, lecsendesítém minden kétségeit.

Gyika Constantin Oláhország' hadainak fővezére sziveskedett drenkovai találkozásunkkor ajánlólevelekkel ellátni. Egyiknek ezek közül csak hamar hasznát vevém; ez a' Wurtscherowa helységben szállásoló katona parancsnokhoz volt intézve azon meghagyással, hogy engemet valami módon Skela Gladovára szállíttasson. A' parancsnok' előadása szerint kénytelen valék ezen utat vagy egy szilaj ló' hátán vagy egy kicsin már már rothadásra hajló nászádon tenni meg. A' Vaskaput látni akaráván a' nászádot választám, mellyre fölhelyezvén magamat, egy katona' társaságában, kit az egész században legügyesebb hajókormányosnak tartának, útnak indultam. Fél órai erőködés után, közeledtünk a' sziklákhoz. A' Duna éppen áradásban lévén iszonyu habtömegeket hömpölygetett, 's éppen azért azon sziklák közül, mellyek itt egyik part-

tól a' másikig terjeszkednek, csak egy mutatá magát a' sárgás habtolongásból, mellyet az, mint egy tengeri állatot kivetni akarni láttatott medréről. Ezen nagyszerű jelenés' szemlélésébe elmerülve az evező lapátot kibocsátottam kezemből; ugyan ezt tevé a' kormányzó katona is, 's nászádunkat a' sziklák felé hajtá az ár' ereje. Észre vevém az ezen irányban fenyegető veszélyt, erőködtünk kikerülni azt, 's ha a' kormányos minden erejével a' part felé nem fordítja a' nászádot, menthetlenül elvesztünk. Itt a' bokrok mellett egy rongyos férfit várt valamire, ki veszélyes állapotunkat látván, vezetőmmel egy pár szót váltva, bárkájába ugrott, 's engemet is kényszerített, hogy őt töstént kövessem. Kezébe vevén az evező lapátot háromszor keresztet vetett magára, 's mint egy habisten a' körülünk hullámzó habokat erős karral szeldelvén átevezett a' Vaskapu' örvényei felé. Ezen férfinak arculatján kitűnő volt azon nemes vonások' idoma, melly a' hajdani Dacia' lakóit maiglan bélyegzi. Hosszu fekete hajzat, kevély tekintet, sasor, szóval ezen sokat jelentő fő körül minden azon római eredetre mutatott, mellyel az oláhok mostaniglan büszkélkednek.

Skelában egy szekérré kaptam, melly Cserneczig vitt; ezen város az 1828diki háboruban sokat szenvedett. A' török parton lévőknaponkint átjártak a' folyamon, kirabolták a' parti házakat, sőt olykor, ha jó erőben érezték magokat a' városig is merészkedtek csapongani. Hat év óta nyugalma' napjait éldeli a' város; 's mint hogy a' folyam' közel léte nem hogy kárára volna, sőt inkább fölemelkedésének legbiztosabb záloga, azt határozták, hogy régi nedves 's e-gésségtelen lakhelyöket elhagyván a' Duna parton új várost építsenek. A' kormánytól olcsón kapták az arra való földet. A' vesztegintézet' épülete már kész, magánosok is építnek, 's néhány év mulva az új Csernecz sokkal fontosabb

lesz a' régínél. Servia' és Oláhország' kirakodó piacza lesz ez; hol e' két ország' áruit kölcsönösön kicserélendi. A' mostani nemzedék' építményeinek közelében, mint árnyéka a' hajdanornak, áll egy vén torony, mintegy középben a' Severinomladványok között; maradványa ez azon erősítési vonalnak, melyet a' rómaiak a' két part' hosszában állítottak. Drenkova és Skela között időről időre apró tornyok 's bástyák tünedeznek föl, mellyeknek egy része lakható állapotba helyezve az egészségi vonal' őrsége' szálásául használtatik. A' Severin' tornya azon híres híd' maradványinál áll, melyet Tráján a' damascusi Apollidor által építtetett, hogy rajta nyílt útja legyen Daciába, de a' melyet következői, minthogy a' barbarusok' csordái rajta béjártak a' római birodalomba prédálni, csak hamar ismét lerontottak. Alacson vizállás' alkalomával, még láthatók néhány oszlopai ezen hidnak, melly azon legnagyobb 's merészebb építmények közé tartozott, mellyekkel a' világnak hajdoni urai birodalmokat elárastták.

1821ben a' hospodár' halálának hírére tört ki Cserneczben a' Wladimiresco Todor által vezetett néptámadás. Ezen férfiú a' nép' elnyomott osztályaiból emelkedve föl, szenvedése' sorsosainak egyszerre szabadságról kezdett beszélni, a' bojárokat az ország' vérszipóinak nevezte, 's egy számos sereggel maga a' tábor' homlokán Bukarestbe sietett. Közelgetésének csak hírére is minden futásnak eredett, 's a' várost feladták. Ezen időre esik Moldovában az Ypsilanti' esztelen fölkelése; Wladimiresco alkudozó-sokhoz kezdett vele, de csak hamar általlátta, hogy ha közzállalataikat siker koronázná is, abból önszemélyére nem a' legkecsgetőbb következtetéseket várhatni. A' kevélység esztét veszté ezen új Masaniellonak, 's nem pirult szövetségeseinek ügyét a' törököknek elárulni. Ezen ámulással meg nem elégedve fegyvereit hazája elnyomóiéval egyesíté. Egykor azonban, midőn el-

valva seregeitől egy kunyhóban álomtól elnyomva pihenne, rajta ütött Ypsilanti György, 's fejét lecsapatá. Ruhadarabjaiban 5000 aranyat, 's számos nagy becsű köveket találtak.

Elindulás' pillantájára várakozva, melylyet, vendégfogadós gazdám sok népmondákkal fűszerezvén mulatásomat, sehogy sem kívántam siettetni, egyszerre fülhasító hang csapta meg füleimet, az postakocsisom' hangja vala, ki ez által megérkeztét tudatá velem. Úti szerkerem' megpillantása, mellyen 60 óranyi helyet valék átutazandó, minden bátorságomat megfagylalá. Idomtalan fadarabok tették az alapot, mellyek fűzágakkal körül fonva bizonyos kosár alakot mutattak, mellyet ha egy 4 kereken nyugvó állásra leszegezve gondolk, a' szekér készen áll képzetünkben. Ezen úgy nevezett szekér' eleibe négy apró lovat fogtak, mellettök egy nagy korhantó állott bő harisnyában, 's lobogó kurta ujjú ingben. Észre vévén minket nagy báránybőr sapkáját lekapta fejéről, 's vele egy hajtömeg omlott le széles vállaira, mellyet hihetőség soha sem fésű sem olló nem érintett volt. Alig érkeztem a' szekérré (ott 's itt Erdélyben is karuczának hívják) fölülni, a' mint a' kocsis egy hangos kiáltással lóhalálában elhajtott. Két órányira Cserneczről a' szekér egy kőbe csapódván a' tengely ketté tört. A' fáradhatlan kocsis lepattant a' lóhátáról, a' szomszéd cziherbe sietett, néhány vesszőt vágott, 's a' kárt jártas kézzel helyre ütni próbálta. Ez alatt igyekeztem vele megértetni, hogy az illy sebes hajtás éppen nincs nyemre. „Jól van, uram“ monda ő, de alig ült a' nyeregbe, 's már elfelejtkezett kéréséről. Ez alatt a' postaállomást elérvén, kipihentem magamat. Elémutatám a' postatisztnek utleveletem, mellynek erejénél fogva friss lovakat, 's szekeret vala rendelendő számomra. Az úton ért bajoskodás mellett is négy óra távolságu helyet öt óra negyed alatt futottunk át, 's a' postakocsis olly meglepéddel nézett szemeimbe, hogy érte néhány ezüst pénzt nyomtam a' markába; a' francziaországi postakocsisok egy Lajos aranynak nem örülnek úgy, mint ezen oláh ficzko néhány ezüst pénz darabnak.

(Vége közelebből.)

Egy regényes hajótörés.

Azok, kik a „Pulawski” nevet viselő gőzös veszélyét túlélték, sok érdekes és borzasztó történetek közt egy bizonyos Ridge nevű utas és Misz Onslow kisasszony regényes történetét is említik, melyet érdekességéért ezennel közlünk olvasóinkkal: Ridge urnak úti személyzete csak önmagából állván a gőzös üstjének szétrepedezése után, volt ideje magáról gondoskodni; ezen gondoskodás alatt azonban egy érdekes fiatal leánykát pillanta meg, kinek védje már a vész áldozatja lett vala. Hozza sietett, őt egy kicsin csónakba szállítandó, de a nagy tolongásban el veszté őt szemei elől—hiában kereste, kérdezte, a veszély percenként nőtt, s a csónak az alatt útnak indult. Végre merészkedett egy üres hordóhoz csimpajkozva az elem síkjára bocsátkozni, s csak kevéssel azután egy női alakot vett észre halálos küzdésben a habokkal. Ekkor elhagyta barkáját, az alak felé úszott, s azt szerencsésen megragadván, vele a hordóhoz sietett, mely a kettős terhet is megbirta ugyan de csak fejük látszott ki a vízből. Eppen azon fiatal leányka vala a megszabadított, kiért a csónakra szabadulást elmulasztotta volt.

A leányka meghalni késznek nyilatkozott, hogy ő a hordó által éltét megtarthassa, de ő szilárd és elhatározott hangon így szolt: „mi ketten élünk vagy ketten halunk.” Darab idő múlva a hajó egyik fal oszlopához jutottak, melyre kapaszkodván megmaradásukhoz biztosabb reménnyel voltak, noha egy csepp víz, vagy egy falat kenyér sem volt velök.

Reggelre kelve az egen s földön kívül egyebet nem láttak; később száraz földet pillantának meg s remélték, hogy azt elérhetik; de estve felé a szél ellenkező irányba csapta őket s másnap reggel a száraz eltűnt szemeik elől. Harmadnap egy hajó mutatkozott messziről, de a mely nem vévén észre őket kiáltásukat sem hallhatá. Midőn végre reájok akadtak, a nap szörnyen össze égeté bőrüket, elerőtlenedve, éléhezve, még sem veszték el öntudásukat, szólhattak s mozgathatták tagjaikat.

Azon elszánt bátorság, melyet a férfiú

mutatott, a veszélyek, mellyekre magát kitette, s főleg azon nemes szívűség, mellyel a nő életét megmenté, noha soha sem láták egymást, a leányka szívében a legforróbb s erősebb hálaérzetet költék fel, mely még mi előtt az éhség és szomjuság kínait érezte volna, a legáltalmasabb szenvedélylyé változott, mely seholy sem lángol olly forrón mint a női kebelben. Maga a férfi is a leánykának lélekjelenléte, bátorsága, s reá mért sorsa hordozására nyilvánított készsége által annyira meg vala lepetve, hogy egy ismeretlen érzés keletkezését, mely egész valóját megragadá, se hogy sem nyomható el. És ott a duzzadozó habok hátán az őt környező borzalmak, az őket hihetőleg váró sors, s a mindenlátó isten színe előtt, tevének fogadalmat örök szeretet felől, ott erősíték, hogy, miután a veszély olly szorosan egyesíté, egymástól soha sem válandanak el.

Megszabadulásuk után így szólott a férfiú: „Kötelességemnek tartom, nemes szívű leányka! előtted felfedezni, hogy a közös veszélyben, minden pénzemet, vagyonomat, mintegy 25 ezer dollárértékűt, oda vesztém, most idegen földön, idegen emberek közt egy koldust látsz magad előtt, kinek nincs annyija, hogy kettőnk számára egy ebédet kifizethessen; bár melly szomorú s leverő reám nézve most az elválás gondolatja, föloldalal adott szavad alól, ha neked inkább tetszend engemet elhagyni, s saját útat követni.” A leányka az elválás gondolatjának csak megilletésére is könnyekre fakadott, „s avagy lehetséges-e, kérdé a megilletődött férfitől, hogy a szegénység őket borzasztóbb helyzetbe taszítsa, mint a millyent együtt kiállottak?” Erre amaz késznek nyilatkozatá magát érte még egyszer hasonló próbát állani ki, s rendkívüli örömét nyilvánítá midőn annyira buzogni látá a szép lelkű hölgyet adott szava szentése mellett, melyet minden esetre könnyebb fogadni, mint megtartani. Csak ekkor adá neki tudtára a leányka, hogy ő egy szép mezei jószág birtokosnéja, mellynek értéke legalább is 200,000 dollárra megy.

N. F.